

Rysunek 1. Schemat procesu BION powszechnych towarzystw emerytalnych

1 Definicje obszarów ryzyka

Ryzyko kredytowe - ryzyko nieoczekiwanego niewykonania zobowiązania przez kontrahenta lub pogorszenia się zdolności kredytowej zagrażającej wykonaniu takiego zobowiązania.

Rodzaje ryzyka w ramach ryzyka kredytowego:

- **ryzyko koncentracji** –wynikające z uzależnienia się (braku dywersyfikacji) lub nadmiernej ekspozycji wobec jednego podmiotu lub podmiotów powiązanych,
- **ryzyko inwestycji w podmioty zależne** – ryzyko utraty wartości zaangażowania kapitałowego i straty z tytułu zobowiązania wsparcia podmiotu zależnego związane z inwestycjami w jednostkach zależnych, stowarzyszonych i współkontrolowanych.

Ryzyko rynkowe - ryzyko utraty wartości aktywów, wzrostu poziomu zobowiązań lub negatywnej zmiany wyniku finansowego w rezultacie wrażliwości na zmienność parametrów rynkowych (cen na rynku).

Rodzaje ryzyka w ramach ryzyka rynkowego:

- **ryzyko stóp procentowych** –związane z wrażliwością na zmiany stóp procentowych,
- **ryzyko cen instrumentów** –wynikające z wrażliwości na zmiany cen instrumentów finansowych,
- **ryzyko kursowe** –dotyczące wrażliwości na zmiany kursów walut.

Ryzyko płynności - ryzyko niewywiązania się z bieżących zobowiązań w wyniku niedopasowania przepływów finansowych.

Rodzaje ryzyka w ramach ryzyka płynności:

- **ryzyko niedopasowania aktywów i pasywów** –wynikające z rozbieżności w wysokości i czasie przepływów finansowych wynikających z zapadalności aktywów i wymagalności zobowiązań. W ramach tego rodzaju ryzyka bierzemy pod uwagę:
niemożność upłynnienia przez PTE lokat i innych aktywów w celu uregulowania swoich zobowiązań w momencie, gdy stają się one wymagalne, brak instrumentów dostępnych do sprzedaży w sytuacji zwiększonych zobowiązań,
- **ryzyko rozliczenia** – wynikające z ograniczenia w transferze środków finansowych,
- **ryzyko opcji** – związane z prawem kontrahenta do zmiany wysokości i terminów przepływów pieniężnych.

Ryzyko operacyjne - ryzyko wystąpienia straty związane z niedostateczną efektywnością działań ludzi, systemów, warunków zewnętrznych oraz procesów zachodzących w podmiocie (również przy ich wdrażaniu):

- **ryzyko technologiczne i techniczne** - ryzyko pogorszenia wyniku finansowego towarzystwa, naruszenia przepisów prawa (w szczególności w zakresie ochrony danych wrażliwych klientów lub informacji stanowiących tajemnicę zawodową) lub utraty reputacji na skutek niewłaściwego zarządzania technologiami informacyjnymi i procesami lub ryzyko zakłóceń działalności podmiotu wskutek zaburzeń pracy systemów teleinformatycznych i informacyjnych,
- **ryzyko outsourcingu** - ryzyko negatywnego wpływu ze strony podmiotu zewnętrznego na ciągłość, integralność lub jakość funkcjonowania podmiotu, jego majątku lub pracowników,
- **ryzyko nadużyć/defraudacji** - ryzyko związane ze świadomym działaniem na szkodę podmiotu przez jego pracowników lub osoby trzecie,
- **ryzyko bezpieczeństwa** – ryzyko zakłócenia funkcjonowania podmiotu lub strat finansowych w wyniku niedostatecznej ochrony jego zasobów i informacji,

- **ryzyko zdarzeń zewnętrznych (ciągłości działania)** – ryzyko braku możliwości prowadzenia działalności przez podmiot lub poniesienia strat w wyniku zdarzeń nadzwyczajnych takich jak trzęsienia ziemi, pożary, powódzie, akty terroru, brak dostępu do siedziby (miejsca prowadzenia działalności) lub mediów.

Pozostałe obszary są uwzględniane przy ocenie ryzyka operacyjnego lub umieszczone w innych kategoriach ryzyka:

- **ryzyko utraty reputacji** - ryzyko związane z negatywnym odbiorem wizerunku podmiotu przez klientów, kontrahentów, inwestorów, akcjonariuszy, nadzorców, regulatorów oraz opinię publiczną,
- **ryzyko podatkowe i rachunkowe** – ryzyko negatywnych skutków ekonomicznych dla podmiotu z powodu niewłaściwej (nieprawidłowej) ewidencji rachunkowej, sprawozdawczości, błędnego wyznaczenia zobowiązań podatkowych podmiotu lub ich nieterminowej zapłaty,
- **ryzyko produktu** - ryzyko związane ze sprzedażą przez podmiot produktu (usług), który: nie spełnia wymagań i potrzeb klientów, nie jest zgodny z prawem i regulacjami, generuje dodatkowe ryzyko (dla podmiotu i jego klientów), nie ma dostatecznego wsparcia w procesach zachodzących w podmiocie, czy też pracownikach.

Ryzyko zarządzania OFE i DFE (w tym funduszy zdefiniowanej daty związanych z PPK), jako ryzyko specyficzne PTE, w ramach ryzyka operacyjnego:

- **ryzyko wystąpienia szkody w OFE lub DFE** spowodowane niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem przez PTE swych obowiązków w zakresie zarządzania funduszami i ich reprezentacji,
- **ryzyko zarządzania konfliktem interesów w OFE, DFE i PTE** - ryzyko związane z działaniem na szkodę OFE lub DFE przez członków władz statutowych towarzystwa, osób pozostających z towarzystwem w stosunku pracy, osób pozostających z towarzystwem lub funduszem w stosunku zlecenia lub innym stosunku prawnym o podobnym charakterze, pracowników podmiotów pozostających z towarzystwem lub funduszem w stosunku zlecenia lub innym stosunku prawnym o podobnym charakterze w szczególności ryzyko wykorzystania informacji o lokatach funduszu, planowanych transakcjach OFE lub DFE, strategii inwestycyjnej. Ryzyko to w szczególności obejmuje zagadnienia inwestycji własnych pracowników PTE, konflikt interesów spółek w ramach grupy finansowej, której częścią jest OFE lub DFE, a także ryzyko konfliktu interesów między działalnością inwestycyjną OFE oraz DFE,
- **ryzyko związane ze stosowanymi zasadami ładu korporacyjnego** – ryzyko powstania szkody w OFE lub DFE w związku z niestosowaniem lub nieprawidłowym stosowaniem zasad ładu korporacyjnego w odniesieniu do spółek znajdujących się w portfelu OFE lub DFE oraz spółek w ramach grupy finansowej, do której należą fundusze i towarzystwo (np. poprzez kierowanie się w działalności lokacyjnej funduszy zasadami innymi niż rentowność i bezpieczeństwo lokat),
- **ryzyko zarządzania umowami zawieranymi przez PTE z podmiotami zewnętrznymi** - ryzyko zawierania przez PTE na rzecz OFE lub DFE, niekorzystnych umów z podmiotami zewnętrznymi i wynikających z tego negatywnych konsekwencji dla członków funduszy lub zdarzeń niekorzystnie wpływających na sytuację finansową PTE,
- **ryzyko agenta transferowego** - ryzyko powstania szkody w OFE lub DFE w związku z nieprawidłowościami w wykonaniu umowy przez podmiot zewnętrzny/komórkę w ramach PTE wykonujących funkcje agenta transferowego dla OFE lub DFE, w szczególności w takich obszarach jak: zarządzanie umowami z OFE lub DFE, prowadzenie rejestru członków OFE i DFE, przeliczanie i umarzanie jednostek rozrachunkowych,
- **ryzyko utraty członków** – specyficzne dla OFE lub DFE ryzyko osłabienia pozycji rynkowej OFE lub DFE, w szczególności ryzyko utraty reputacji OFE lub DFE.

Ryzyko biznesowe – ryzyko nieosiągnięcia założonych i koniecznych celów ekonomicznych z powodu niepowodzenia w rywalizacji rynkowej.

Ryzyko biznesowe przejawia się w następujących obszarach:

- **ryzyko strategiczne** - ryzyko związane z podejmowaniem niekorzystnych lub błędnych decyzji strategicznych, brakiem lub wadliwą realizacją przyjętej strategii oraz ze zmianami w otoczeniu zewnętrznym i niewłaściwą reakcją na te zmiany,
- **wyniku finansowego** – ryzyko realizacji wyniku finansowego poniżej wymagań wynikających z potrzeby prowadzenia bieżącej działalności i rozwoju oraz zapewnienia odpowiedniego poziomu kapitałów,
- **otoczenia ekonomicznego** – ryzyko zmiany warunków ekonomiczno-społecznych mających niekorzystny wpływ na podmiot (np. cykli koniunkturalnych),
- **regulacyjne** – ryzyko zmiany prawnych warunków prowadzenia działalności,
- **konkurencji** – ryzyko zmian rynkowych mających niekorzystny wpływ na podmiot.

Ryzyko modeli – ryzyko wdrożenia nieprawidłowo zbudowanych (zdefiniowanych) modeli, taryf lub parametrów, niewłaściwego zastosowania modeli lub braku niezbędnej ich aktualizacji.

- **ryzyko danych** – ryzyko wynikające z wykorzystania (do budowy modeli) nieprawidłowych, niewiarygodnych lub niekompletnych danych,
- **ryzyko założeń** – ryzyko wynikające z założeń lub uproszczeń przyjętych przy budowaniu modeli lub ustalaniu parametrów,
- **ryzyko metodologiczne** – ryzyko wynikające z wykorzystania do budowy modeli, taryfikacji lub ustalania parametrów niewłaściwych narzędzi, technik lub metod (w tym statystycznych),
- **ryzyko administrowania** – ryzyko niewłaściwego zastosowania lub działania modeli z powodu ich nieadekwatnego monitorowania, walidacji lub aktualizacji.

Ryzyko kapitałowe – ryzyko wynikające z niezapewnienia kapitału w wysokości wymaganej w obowiązujących regulacjach lub adekwatnej do ekspozycji PTE na ryzyko związane z prowadzoną działalnością.

2 Pozostałe definicje

System kontroli wewnętrznej - system obejmujący w szczególności procedury administracyjne i księgowe, organizację kontroli wewnętrznej, odpowiednie ustalenia w zakresie raportowania na wszystkich szczeblach struktury organizacyjnej PTE oraz funkcję zgodności z przepisami („compliance”).

System kontroli wewnętrznej składa się z następujących ściśle powiązanych elementów: środowisko kontroli (obejmujące sposób zarządzania PTE, kierowania pracownikami), czynności kontrolne (działania zwiększające możliwości osiągnięcia zamierzonych celów i minimalizujące ryzyko poprzez zasady zatwierdzania, podziału obowiązków, weryfikacji, uzgodnień), komunikacji i informowania (określające sposób przekazywania informacji), monitorowania.

Celami systemu kontroli wewnętrznej jest zapewnienie:

- prawidłowości procedur administracyjnych i księgowych a także sprawozdawczości finansowej oraz rzetelnego raportowania wewnętrznego i zewnętrznego,
- zgodności działania z przepisami prawa i regulacjami wewnętrznymi oraz z uwzględnieniem rekomendacji nadzorczych.

Audyt wewnętrzny - działalność niezależna i obiektywna, której celem jest ocena adekwatności i efektywności systemu kontroli wewnętrznej i innych elementów systemu zarządzania.

Komitet Inwestycyjny - organ kolegialny posiadający bezpośredni wpływ na politykę inwestycyjną funduszu/funduszy.

Komitet Audytu – komitet o którym mowa w art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 11 maja 2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym (Dz. U. z 2019 r. poz. 1421 ze zm.).